

Täysistunto

Perjantai 25.4.2025 klo 13.00—13.29

11. Lakialoite laiksi elintarvikelain muuttamisesta

Lakialoite LA 45/2024 vp Hanna Kosonen kesk ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

13.13 **Hanna Kosonen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme tehneet lakialoitteen elintarvikelain muuttamisesta, jotta Suomessa ei voisi enää energiajuomia myydä alle 18-vuotiaille. Tästä asiasta, energiajuomien käytöstä ja niiden vaikutuksesta, on itse asiassa nyt ihan tuoretta tutkimustietoa, joka ei suoraan tässä lakialoitteen tekstissä nyt ole, mutta näen, että tässä esittelyssä on mahdollista myös tätä uutta tietoa kertoa.

Jyväskylän yliopistossa väitöskirjatutkija Maija Puupponen on tehnyt tutkimusta energiajuomia käyttävistä nuorista. Nämä tulokset ovat kyllä todella sellaisia, että toivon, että tässä eduskunnassa laajemmin, kun tämä lähtee sitten tuonne valiokuntakäsittelyyn, otetaan myös tämä tieto vakavasti:

Eli nämäkin nuoret, jotka käyttävät siis energiajuomia jopa harvemmin kuin viikoittain, nukkuvat vähemmän ja raportoivat myös ongelmallisesta sosiaalisen median ja päihteiden käytöstä yleisemmin kuin ne nuoret, jotka eivät käyttäneet energiajuomia. Niillä, jotka viikoittain käyttävät energiajuomia, on yleistä alhainen koulumenestys ja terveyden lukutaito, ja sitten heillä on myös tämä perheen valvonta hyvin vähäistä.

Tässä tutkimuksessa tuli ilmi myös, että tyttöjen viikoittainen energiajuomien käyttö on lähes kaksinkertaistunut vuosien 2014 ja 2018 välillä, eli tämä on koko ajan kasvava ongelma, jos me emme erityisesti tee sille jotain.

Tämä on aivan turha riskitekijä nuorten arjessa, kun tällä hetkellä sallimme energiajuomien oston ja sitä kautta myös sen käytön. Joitakin näitä raportoituja ongelmia, mitä energiajuomien käyttö tämmöisille nuorille tuo yleisimmin, on se, että heillä on esimerkiksi päänsärkyä, vatsa- ja selkäkipuja, alakuloisuutta, ärtyneisyyttä, pahantuulisuutta, hermosuuneisuutta, huimausta ja nukahtamisvaikeuksia. Energiajuomia käyttävät nuoret nukkuvat vähemmän, ja viikoittaiskäyttäjillä riski nukkua vähän oli yli kaksinkertainen verrattuna ei-käyttäviin nuoriin. — Tämä oli taas väitöskirjatutkija Maija Puupposen tutkimuksien tuloksista.

Erityisestihän näissä energiajuomissa se ongelma on kofeiini, ja se vaikuttaa elimistöön useita tunteja. Pitää huomioida, että tuommoisen nuoren, kasvavan lapsen voi olla myös vähän vaikea arvioida sitä, kuinka kauan se kofeiini siellä elimistössä vaikuttaa, koska kes-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2025 vp

kushermestoon vaikuttavalla kofeiinilla voi olla se vaikutus jopa seuraavaan päivään, tietysti sitäkin myötä, että se seuraavan yön uni todella huonontuu.

Tässä lakialoitteessa on sanottu näistä energiajuomien kofeiinimääristä, että tämmöisessä yhdessä tölkissä voi olla kofeiinia jopa 110 milligrammaa, mutta itse asiassa tämäkin tieto on nyt vähän korjaantunut, eli jopa 300 milligrammaa voi yhdessä tölkissä olla, ja kaikista energiajuomista kolmanneksessa on 170—300 milligrammaa siinä yhdessä annoksessa eli tölkissä sitä kofeiinia, ja sehän vastaa montaa kuppia kahvia jo, ja sillä on valtava vaikutus. Kun on tutkittu, että 50 kilogrammaa painavalla nuorella päivittäinen noin 15 milligramman annos kofeiinia ei yleensä aiheuta haittavaikutuksia, niin mietitäänkö sitten, jos tämmöinen 50 kiloa painava nuori vetää sen 300 milligrammaa, ja se on siis vain yksi tölkki.

Kun keräsin näitä nimiä, niin aika moni kysyi sitä, miksi tämän myyntikiellon ikäraja on tämä 18 vuotta. Sillä ei oikeastaan ole mitään muuta selitystä kuin se, että se ei voi olla oikeastaan kuin 18 vuotta. Ei ole mitään muuta määrettä sille mahdolliseksi, koska tämän kofeiinin voi verrata alkoholiin tai ihan mihin tahansa muihin päihteisiin, ja siellähän meillä on 18 vuotta, ja se on aivan tutkimustiedon tulosta, miksi se on se 18 vuotta, ja siksi tässäkin lakialoitteessa se on se looginen raja. Puolassa, Latviassa ja Liettuassa on tätä myyntikieltoa alle 18-vuotiaille kokeiltu, ja siellä on se siis olemassa. Tälle on tullut paljon tukea esimerkiksi Vanhempainliitosta ja vanhempainyhdistyksistä eri puolilla Suomea, ja myös kauppiat ovat toivoneet lainsäädäntöön suoraan sitä myyntirajaa. Tällä hetkellä nämä käytännöt vaihtelevat ympäri Suomen, ja kaupat tekevät, kuinka hyvälle tuntuu, ja sehän on sitten tietyille kaupoille myyntivaltti, kun alaikäisille myyvät näitä energiajuomia, vaikka on suositeltua, että ei myytäisi alle 18-vuotiaille. THL ja WHO ovat näin suositaneet. Mutta tämmöiset suositukset eivät kyllä tuolla kaupan alalla sitten päde, niin että se on pakko pistää lakiin.

Mutta toivon, että tämä laki saa vastuullisen ja perinpohjaisen käsittelyn ja nämä huolet ja tämä vaikutus yleensä ihan koulurauhaankin ymmärretään. Meillä oli täällä juuri äskettäin äänestyksessä perusopetuslaki, jossa kännykän käyttöä suositetaan. Tämä on yksi asia, mikä voi luoda sitä työrauhaa ja keskittymiskykyä, että ei anneta lapsille kofeiinia ja energiajuomia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

13.20 Juha Hänninen kok: Arvoisa herra puhemies! Lastemme hyvinvointi on yhteiskunnan tärkein sijoitus tulevaisuuteen. Siksi on syytä suhtautua vakavasti siihen, mitä nuoret kuluttavat, myös silloin kun kyse on virvoitusjuomista. Energiajuomat eivät ole harmittomia tuotteita, vaan juomia, joilla on tutkitusti vaikutuksia lasten ja nuorten terveyteen, jaksamiseen ja jopa oppimiseen.

Arvoisa herra puhemies! Energiajuomien käyttö on lisääntynyt nuorten keskuudessa huolestuttavalla tavalla. Vuoden 2023 kouluterveyskysely osoittaa, että yhä useampi nuori juo energiajuomia säännöllisesti tai jopa päivittäin. Kofeiini ja muut piristeet vaikuttavat nuorten elimistöön herkemmin kuin aikuisten elimistöön. Ne voivat aiheuttaa sydämentykytystä, unettomuutta, ahdistusta ja ärtyneisyyttä. Lisäksi ne voivat haitata oppimista ja keskittymistä koulussa. Opiskelu on lastemme tärkein työ, ja siksi oppimiseen keskittyminen on turvattava kaikin keinoin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2025 vp

Arvoisa herra puhemies! Tässä salissa meidän tehtävämme on toimia silloin kun vanhempien, koulujen ja yksittäisten kauppiaiden keinot eivät enää riitä. Tämä lakialoite, joka kieltäisi energijuomien myynnin alle 18-vuotiaille, on perusteltu ja oikea-aikainen. Se antaa lapsille ja nuorille suojan, jota he nyt tarvitsevat. Tämä ei ole ideologinen kysymys, vaan päätös tulee tehdä terveys ja kasvatus edellä. Lainsäädännön tarkoitus on tukea perheitä ja kouluja kasvatustehtävässä, ei heikentää sitä. Kun toiset kauppiat kieltävät myynnin ja toiset eivät, on syntyvä tilanne epäreilu niin nuorille kuin vanhemmille.

Arvoisa herra puhemies! Useat EU-maat ja Maailman terveysjärjestö WHO suosittavat rajoituksia energijuomien myymiseen nuorille. Meidän ei tarvitse odottaa sitä, että olimme viimeisiä tässä asiassa. Meillä on mahdollisuus toimia nyt perustuen tutkittuun tietoon, nuorisotyön kokemuksiin ja arjen havaintoihin. Tässä asiassa ei ole mitään epäselvää. Energijuomien terveysriskit ovat todellisia. On meidän vastuumme suojella lastemme terveyttä. On järkevää, että yhteiskunta asettaa samankaltaiset ikärajat energijuomille kuin se on asettanut esimerkiksi alkoholille ja nikotiinille.

Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää aloitteen tekijöitä huolellisesti perustellusta ja hyvin laaditusta lakiesityksestä. Tämä on esimerkki siitä, miten parlamentaarinen työ voi edistää kansanterveyttä ja nuorten hyvinvointia. Kannatan lämpimästi aloitetta. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman on poissa, edustaja Kallio on poissa. — Edustaja Rasinkangas, olkaa hyvä.

13.24 Merja Rasinkangas ps: Arvoisa puhemies! Käsittelemme edustaja Kososen lakialoitetta energijuomien kieltämisestä alaikäisiltä. — Energijuomat eivät ole tavallisia virvoitusjuomia. Ne sisältävät suuria määriä kofeiinia. Tölkillisessä energijuomaa voi olla jopa kuusin- tai seitsemänkertainen määrä kofeiinia kuin tölkillisessä limsaa. Nuoren elimistö ei käsittele kofeiinia samalla tavalla kuin aikuisen: sen liiallinen käyttö voi johtaa uniongelmiin, sydämentykytyksiin, pahoinvointiin sekä muihin terveydellisiin ongelmiin. Lisäksi kofeiini aiheuttaa riippuvuutta, ja sen vieroitusoireet, kuten päänsärky ja ärtyneisyys, voivat häiritä nuoren arkea. Energijuomien sokerin ja happamuuden yhdessä on todettu vaurioittavan nuoren hammaskiillettä. Haittoina ovat muun muassa hampaiden vihlominen ja niiden heikentynyt ulkonäkö. Sokeripitoisten energijuomien liiallinen käyttö on altistanut myös hampaiden reikiintymiselle.

Nuoret käyttävät energijuomia halutessaan virkistää väsyntä oloaan. Koulut ovat pääsääntöisesti kieltäneet energijuomien tuonnin kouluun ja niiden nauttimisen koulupäivän aikana. Koulujen järjestyssäännöissä tämä kielletään, ja hyvä niin. Koulupäivään voi energijuomien nauttimisella olla negatiivisia vaikutuksia sokeritasapainon muuttuessa yllättäen. Maksuton kouluruoka on koulujen opetussuunnitelman mukaista ruokailukasvatusta, ja sillä on merkittävä osa nuorten hyvinvoinnin ja päivän energiantarpeen tyydyttämisessä. Valitettavasti monet nuoret korvaavat jopa päivittäisen aamupalan tai kouluruuan nauttimalla energijuomaa. Itse olen nähnyt tätä koulupoliisin roolissa, ja ymmärrän, miksi tästä ollaan huolissaan.

Arvoisa puhemies! Lainsäädännön tekeminen yksiselitteiseksi ja kaikille samaksi olisi viisasta myös kauppojen kannalta. Tällä hetkellä, kun rajoitus ei tule lainsäädännöstä, on tilanne kaupoille epäselvä. Monet kauppaliikkeet ovat kuitenkin itsenäisesti rajanneet energijuomien myymistä siten, että alle 15- tai 16-vuotiaille niitä ei myydä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2025 vp

Kiitos edustaja Kososelle asian nostamisesta keskusteluun. Itse kannatan tätä aloitetta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lahdenperä, olkaa hyvä.

13.26 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva edustaja Kososen lakialoite on erittäin ajankohtainen. On todettu, että koko EU:n alueella energiajuomien käyttö on lisääntynyt nuorison keskuudessa, ja WHO sekä meillä THL ovat keskustelleet, pitäisikö niiden myyntiä rajoittaa. Osa kaupoista on rajoittanut, mutta koska lainsäädäntö on niin epätasainen, niin tässä ei ole semmoista selkeyttä tullut.

Olin ajatellut, että tuon tämmöisen uuden näkökulman, mutta edustaja Rasinkangas ottikin jo tätä esille. Esittelytekstissä on erinomaisesti kuvattu näitä terveystriskejä, mutta olisin tuonut, kuten Rasinkangaskin, näkökulman hampaiden vaurioitumisesta. Sokeri ja happamuus vaurioittavat erityisesti hammaskiillettä, ja kiillehän on se hampaiden uloin kerros, joka ei uusiudu. Ennen joulua on tehty väitöskirjatutkimus, jossa on todettu, että nuorilla on paljon alkavia kariesvaurioita, joka kolmannella on hampaiden eroosiota ja tätä erosiivista kulumista 15—17-vuotiailla pojilla lähes puolella liittyen muun muassa virvoitusjuomien käyttöön. Näitä lukuisia terveyteen vaikuttavia tekijöitä ja myös sitten ehkä meidän oppimistuloksiin ja tämmöiseen käyttäytymiseen ylipäättään liittyvää heikennystä on tullut virvoitusjuomien kautta, energiajuomien kautta, joten kannatan erityisesti tätä lakialoitetta, ja toivottavasti tämä etenee. Myös ikärajoitus on perusteltu ihan hyvin tässä Kososelta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pian alkavan suuren valiokunnan kokouksen johdosta joudumme nyt keskeyttämään tämän asian käsittelyn ja keskustelun, mutta niitä jatketaan muussa yhteydessä.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.